

Associate Professor Department of Medical Informatics, Medical and Biological Physics, Ivano-Frankivsk National Medical University.

Circle of scientific interests: IT-competence of doctors and pharmacists, formed and developed in the studying process at the stage of undergraduate and postgraduate education.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Добровольська Анна Михайлівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики Івано-Франківського національного медичного університету.

Наукові інтереси: дослідження IT-компетентності лікарів і провізорів.

УДК 378:74.01

КИРИЧЕНКО Олена Іванівна –

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: olivki777@gmail.com

МАЛЕЖИК Юлія Миколаївна –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: 28julimal@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДИЗАЙНУ СУЧАСНОГО МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИХ ВІДДІЛЕНЬ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Оформлення міського середовища на сучасному етапі розвитку урбанізації є актуальною проблемою, за допомогою якої вирішується багато інших проблем урбаністичної культури, зокрема збереження екологічно чистого простору, в якому найбільш активно реалізує своє призначення людина. За спостереженнями вчених з різних областей науки про людину в системі її потреб (біологічних, психологічних, етнічних, соціальних, трудових, економічних) можна виділити потреби, які пов'язані з екологією сприйняття середовища проживання. Так як у сьогоденні дизайнерським рішенням підпорядковані усі сфери життєдіяльності людини і дизайн відіграє чи не ключову роль у сприйнятті простору та речей, то при оформленні міського середовища дизайнери повинні керуватися саме метою створення гармонійного простору для людини. За допомогою вирішення проблеми візуальних акцентів у місті намічаються основні шляхи подолання тієї кризи в сучасному міському середовищі, яка синтезувала архетипні уявлення про місце проживання людини і ставлення до міста з

позицій техногенної цивілізації. Означена проблема в повній мірі стосується дизайну сучасного міського середовища, однак при цьому сфери застосування, особливості використання різних засобів дизайнерського вторгнення в простір міста та його значення для психологічного стану мешканців залишаються вивченими недостатньо, а між тим саме воно відповідає за чистоту духовних устремлінь та забезпечує здорові взаємовідносини людини зі світом.

Безпосередньо зазначені проблеми є пріоритетними в контексті вивчення дисциплін дизайнерського спрямування. Активізація художньо-естетичних факторів сприятиме формуванню професійної підготовки майбутніх художників, дизайнерів, які здатні не лише сприймати, розуміти, а й творити власні продукти, втілювати творчі моделі в архітектурному середовищі. Сучасний фахівець повинен оволодіти професійними якостями, які будуть орієнтиром у майбутній дизайнерській, педагогічній діяльності та нададуть можливості розвиватися уяві і удосконалюватися на основі знання, розуміння і збереження певних традицій.

Професійна діяльність дизайнера має на меті

задовольняти як матеріальні, так і духовні потреби людства. Без врахування та вивчення природничо-наукових, технічних і естетичних наук, без використання практичного досвіду й надбань архітектури, живопису, скульптури, прикладного мистецтва уявити його неможливо.

Положення наукових досліджень з освітньої підготовки фахівців дизайнерського профілю, організації та змісту фахової підготовки майбутніх дизайнерів, художників, вчителів образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах викладені в основних нормативно-правових документах та державних стандартах вищої освіти, в яких узагальнено вимоги до змісту освіти і навчання в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У широкий науковий обіг поняття «міське середовище» (environment) увійшло нещодавно, воно вміщує в себе багатий спектр параметрів міської інфраструктури та міського тексту культури, що складається не тільки з географічного розташування міста і навколишнього простору, але також з його архітектурної та просторової впорядкованості. Формування міського тексту культури ґрунтується на культурних традиціях і соціальних цінностях, на історичному минулому і проєкції цього минулого в сьогодення, а також на багатьох інших соціокультурних аспектах. Загальнокультурні дефініції середовищного підходу («міське середовище», «міське культурне середовище», «образ середовища в свідомості містян», «образ міського середовища в мистецтві»), які розроблялися К.Лінчем, В.Л.Глазичевим, О.Е.Гутновим, О.Г.Раппапортом, М.С.Каганом та ін., виявили специфіку ставлення до міста як до організованого за певними законами простору. Теорія середовищного дизайну, відома роботами Т.Мальдонадо, Л.Кана, А.Пулоса, А.Іконнікова, одержувала постійне підкріплення в багатьох експериментах проєктної практики, а також досліджувала «в натурі» прикмети і образи сучасного стилю середовища.

Проблеми професійної підготовки дизайнерів розглядаються О.І.Генісаретським, О.О.Мергут, В.Ф.Прусаком, А.В.Камінською. Окресленим проблемам вивчення дисциплін дизайнерського спрямування при підготовці майбутніх фахівців художньо-графічних відділень у свій час було присвячено творчо-пошукові дослідження та низка публікацій провідних зарубіжних і вітчизняних науковців, художників, педагогів: В.Вазареллі, Е.Лісіцького, О.Екстер, М.К.Ешера, І.Іттена, В.Кандінського, П.Клеє, К.Малевица та ін.. монографії – Р.Арнхейма, Ю.Г.Божка, М.М.Волкова, І.Т.Волкотруба, А.В.Іконнікова, В.Ф.Кринського, М.А.Туркуса, Н.В.Ламцова, В.Е.Михайленка, М.І.Яковлева, Г.П.Степанова, Н.Н.Степанова,

В.А.Фаворського, та інших дослідників, проте не виявлено специфіки спеціалізації дизайнера саме в галузі оформлення міського середовища.

Метою статті є визначення актуальності оформлення сучасного міського середовища в контексті створення екологічно комфортного простору для людини та виявлення шляхів розвитку дизайнерського мислення студентів графічного відділення в процесі освоєння проблем оформлення міського середовища у системі дисциплін дизайнерського циклу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед навчальних дисциплін на художньо-графічному відділенні є низка дисциплін дизайнерського спрямування, завдання яких полягають у широкому вживанні набутих студентами знань у різні сфери життєдіяльності людини, в тому числі в оформлення простору міського середовища. В останні часи в широкий обіг увійшли поняття «дизайн міського середовища», «дизайн міста», «міський дизайн». Ознайомлення студентів з даними поняттями відбувається протягом усього навчального процесу. Студенти старших курсів мають можливість здійснювати власні творчі проєкти з оформлення певних об'єктів, розташованих у міському середовищі.

Як підкреслюють дослідники, «від архітектури та містобудування міський дизайн перейняв такі риси, як ансамблевість, прагнення до унікальності загального композиційного рішення, образності і художньої виразності, контекстуалізм» [4, с. 4]. У дизайні середовища можна визначити наступні складові, які безпосередньо виявляють художній задум у вирішенні архітектурного середовища міста: форма, композиція, художній образ, стиль, етнічність, декоративність, стилізація. Вдале поєднання всіх цих складових здатне продемонструвати якісний дизайн. Поняття концепції у композиційному будівництві території було сформульоване В.О.Колясниковим [1], у трактовці автора дана концепція постає у вигляді архітектурно-художнього задуму, в рамках якого проявляється єдність художньо-образних (сміслових) ідей і композиційно-формотворчих (морфологічних) принципів. При цьому головним ступенем творчого процесу виконавця проєкту є саме архітектурно-художній задум і це необхідно враховувати, коли студенти долучаються до створення власних творів, що призначені для міських зон.

Дизайнерське мислення складається з двох компонентів – світу образів і світу понять, тобто конструктивних рішень. Конструктор створює «тіло», а художник – «дух». Одухотворення речей веде до скоєного формального рішення. Діяльність оформлювача міського середовища в даному сенсі являє собою складний конгломерат двох типів мислення і дуже важливо знайти

компромiс в iхньому з'єднаннi, тому навчальний процес повинен спрямовувати студентiв на розумiння законiв формоутворення i розвиток художньо-естетичної уяви. Це відбувається як у процесi вивчення питань теоретичного напрямку, так i на практичних заняттях, коли майбутнiй фахiвець – дизайнер, художник, педагог – включений у безпосереднiй процес сприйняття i вiдтворення творчого задуму.

Вже при першому знайомствi зi специфiкою дизайнерської дiяльностi студенти засвоюють, що однiєї з важливиших функцiй дизайну мiського середовища є створення екологiчного контексту i це може бути реалiзовано в рiзних варiацiях. Екоцентричний пiдхiд останнiм часом все бiльше актуалiзується поряд з антропоцентричним напрямком у розвитку оформлення життєвого простору мiста, хоча сюжет екологiчностi мiського середовища все ще не сприйнятий у достатнiй мiрi повсякденною культурою i до сих пiр не став її органiчним компонентом. Суттєвим в оформленнi мiського середовища можна вважати саме пошук найбільш виразних для конкретного мiста прийомiв створення неповторних зон, якi могли б позитивно впливати на психологiчний стан людини.

Одним з напрямiв тут може вважатись етнодизайн, який став актуальним у культурi останнiх часiв i завдяки якому формується художнiй образ та сприйняття мiста в цiлому. Етнодизайн виокремився в самостiйний напрямок з другої половини ХХ столiття. Прагнення до вiдтворення образiв нацiональної культури в соцiокультурному просторi рiзних країн i рiгiонiв стало визначальним фактором формування рiгiональних i нацiональних особливостей мiського дизайну, що вiдображало уявлення окремих народiв про нацiонально-iсторичнi цiнностi. Власне пошук методiв, що сприяють формуванню у майбутнiх дизайнерiв навичок роботи з нацiональним компонентом оформлення довкiлля, є актуальною i важливою задачею сучасного етнодизайну. В сукупностi етностиль – це колорит, декор, матерiали, притаманнi традицiйнiй культурi тiєї чи iншої країнi, рiгiону. Предметом проектування в етнiчному стилi є саме середовище, а об'єктом може бути все – вiд малих форм (транспорту, елементiв рекламного дизайну, кiтквого i святкового оформлення, мощення дорожнiх покриттiв) до макроелементiв мiста (будiвель, вулиць, кварталiв, мiкрорайонiв i округiв). Етнодизайн прокладає шлях до синтезу всiх складових дизайну середовища i дозволяє у сучасних умовах, завдяки активiзацiї мiжкультурного та мiжетнiчного спiлкування, вiршати завдання етнiчного компоненту в культурних i соцiальних процесах, сприяє вiдродженню iнтересу до нацiональної iдентичностi, а звiдси i бажанню привнести в повсякденне життя новi елементи декору та

принципи органiзацiї простору. Спрямованiсть на вiдображення етнiчних мотивiв у довкiллi форми в студентах нацiональну самосвiдомiсть, сприяє появленню неповторних за образнiстю мiських зон та власне самих мiст.

В умовах розгорнутого будiвництва типових житлових будинкiв значно зростає архiтектурно-художня роль малих архiтектурних форм i елементiв благоустрою. Малi архiтектурнi форми, виконанi з використанням народних традицiй орнаментики та символiки, завдяки своєму масштабу, а також нацiональному i характерному декоративному вирiшенню, сприяють «олюдненню» житлової групи, надають їй неповторних рис i здатнi створювати тiй настрiй, який сприяє розумiнню цiнностi нацiональної культурної традицiї. Наприклад, зупинки, лавки, лiхтарнi стовпи, вуличнi меблi i обладнання, торговi витрини, вивiски i реклама, суперграфiка фасадiв i вуличних покриттiв, скульптурнi форми, панно та iншi об'єкти монументально-декоративного мистецтва та мiського дизайну сьогodнi стають невидiмною складовою предметно-просторового середовища мiста, визначаючи багато в чому умови її комфортностi, образно-художнi якостi. Вони справляють суттєвий, часом вирiшальний, вплив на загальне враження вiд сприйняття, на формування образу не тiльки окремого i конкретного архiтектурного ансамблю, але, в пiдсумку, i мiста в цiлому. Це студенти повиннi зрозумiти як комплексну проблему дизайну мiського середовища.

На думку О.С.Крилатової, дизайнерськi проекти, створюванi на основi етнiчно орієнтованих принципiв, вимагають з'єднання таких найважливиших для дизайну категорiй, як «людина – середовище – час», з одного боку, i «народ – iсторiя – культура» з iншого [3]. Складнiсть їх поєднання полягає в тому, що етнiчна культура, яка реалiзується в людськiй дiяльностi, фокусується в формах переважно колективного досвiду етносу – його традицiях. Досвiд же нового поколiння, навпаки, являє собою новациї i спрямований у майбутнє, на розвиток i втiлення цих новациї у практицi навчання з дисциплiн дизайнерського спрямування зокрема.

Справедливо зазначено, що екологiчнiсть етнiчних потреб, яка заснована на поєднаннi рiзноманiтних деталей, помiтно покращує якість життя окремих етносiв [5, с. 264]. У повсякденному життi предметний свiт є мiцним комунікативним середовищем, в якому людина вiдрiзняє предмети власної культури вiд чужої завдяки присутностi в них iнформацiї, побудованої за вiдомими принципами етнокультурного коду. Так, етнiчним маркером українцiв виступає певна кiлькiсть культурних артефактiв, насамперед, це вишитий орнамент в червоно-чорно-бiлому кольорi, що неодноразово

відображено в дизайнерському оформленні багатьох об'єктів сучасності; крім того, загальнознаними знаками етнічної самосвідомості є українська вишиванка та вінок, образ козака, символи геральдики – зокрема тризуб, у навколишньому просторі – це хата оточена тином з глиняними глеками, птахи та квіти, зокрема лелека, мак, соняшник, а також знаково-символічні образи давнини – орнамент Трипілля, золотарні вироби та кам'яні статуї скіфів. В окремих містах можуть домінувати ті чи інші етномаркери, а іноді виникати власні, характерні саме для даної місцевості, що і можна використовувати в оформленні міського середовища як певний знак регіонального контексту.

Наприклад, зазначені напрямки, на нашу думку, успішно можуть реалізовуватись під час практичних і лабораторних занять з дизайну, формоутворення, художнього конструювання. Завдання на розвиток і формування дизайнерського мислення засобами етнічних мотивів, притаманних певному регіону, значно збагачують і поглиблюють навчальний процес яскравим колоритом, формою та змістом при розробці ескізів, проектів та описів архітектурних об'єктів міського середовища.

Дослідниками визначається «багаторівнева матриця» як основа структурування міського простору, у склад якої входять «рівень скульптурних і предметних форм, рівень архітектурних фасадів і окремих архітектурних об'єктів, рівень відкритих міських просторів, рівень містобудівних структур, генеральних планів і планувальних схем» [4, с.7]. Так як дизайн може бути не лише естетичним, а й змістовним, то названі рівні мають конкретні форми втілення тієї чи іншої інформації, що потребує певних засобів художньої виразності в міському просторі. У народному мистецтві цю змістовність створюють собою орнаменти та символи, яким притаманна образність, декоративність, стилізація та лаконічність.

Індивідуальність і своєрідність житлової групи певного міського середовища залежить не тільки від якості її забудови, а й від правильності проектування, використання в утворенні національного колориту й образу середовища тих етнічних мотивів, які б могли зробити неповторний образ саме даного конкретного міста. У сьогоденні орієнтування на етнічну самобутність в оформленні дизайнерських об'єктів стає світовим трендом і набуває яскравого трактування художньої образності. Художній образ у сприйнятті довілля відіграє величезне значення і передається дизайнером опосередковано через спроектовані об'єкти. Автор транслює своє сприйняття глядачам, тим самим залучаючи їх до взаємодії з об'єктом. Вступаючи в діалог з глядачем, кожен дизайнер

по-своєму інтерпретує одну і ту ж тему. Зокрема, під час навчання студентів художньо-графічних відділень, для створення проектів сучасного міського середовища етнічні мотиви можуть бути використані при створенні реклами, оформленні фасадів громадських будівель, виокремленні міських зон у просторі міста, в ландшафтному дизайні, в малих архітектурних формах тощо.

В історії забудови міст та архітектурних пам'яток України цікавим можна вважати приклад використання народних традицій та етнічних особливостей в оформленні станцій кийського метрополітену, де в повній мірі відображено естетику і дух епохи з деяким присмаком народної культури. Заслуговує на увагу 14 станцій, в яких цей напрямок мистецтва так чи інакше виявлено. Наприклад, одна з найдавніших станцій Хрещатик, доступна для пасажирів з 1960 року, прикрашена майоліковими композиціями з елементами соняшників та кукурудзи, які належать до яскравих етномаркерів і відображають свій час: вони були характерними для Хрущовської епохи (художники станції О.Грудзинська і Н.Федорова). На станції Вокзальна натяком на народне мистецтво є різьблені розетки на лавках платформ, а також хвильові металеві решітки на стінах з притаманними етнічній орнаментіці елементами (художник станції О.Мізінін) та ін. В цілому етнічні мотиви так чи інакше поступово впліталися у міське середовище протягом десятиріч, згодом їхня актуальність тільки зростала.

Наприклад, знайомство студентів з новітніми формами оформлення міського середовища відбувається не тільки при вивченні дисциплін дизайнерського циклу, але також і в курсі історико-теоретичних дисциплін, зокрема в процесі ознайомлення з сучасним образотворчим мистецтвом. Так, останніми часами в українських містах розповсюджується такий вид сучасного мистецтва, як муралізм, який знаходиться на межі між графіті та декоративно-монументальних розписів. При всієї неоднозначності даного засобу декорування стін міських будівель мурал стає популярним і вже виробляється деякий місцевий стиль, спостерігаються переваги в тематиці. Поступово іноземні образи витісняються українськими етнічними мотивами. Фестивалі муралізму закріплюють популярність даного виду декорування.

У процесі вивчення навчальної дисципліни формоутворення та формоутворення архітектурного середовища студент як безпосередньо вивчає особливості побудови й конструкції загальних архітектурних, круглих та ландшафтних форм, так і аналізує структуру конкретних об'єктів дизайну міського середовища.

Особливе значення в будь-якому міському

просторі відіграють сади, сквери, бульвари і парки, тому роль і значення ландшафтного дизайну в сприйнятті образу міста неперевершені. Етнічна спрямованість тут може об'єднатись із сучасними тенденціями, широко розповсюдженими в світі. Наприклад, популярне топіарне мистецтво, тобто особливим чином стрижені кущі, що можна зустріти в Харкові, надає величезне різноманіття зеленим насадженням, робить їх незамінним елементом естетичного вигляду міста.

Сучасне місто неможливо уявити без рекламних білбордів та інших інформаційних текстових та візуальних образів. Важливу естетичну функцію тут виконує шрифт і власне прийоми графічного дизайну. В прийоми декорування простору активно залучається орнаментальний репертуар. У ХХІ столітті орнамент затребуваний як один з найважливіших етнокультурних чинників. Т.А.Купріянова і Т.Ф.Кулюткіна пропонують використовувати в українській рекламі орнаментальні символи трипільської та скіфської культури, які можуть уособлювати ті ж значення в сучасному суспільстві, які вони мали в давнину [2], що збагатить інформаційне поле орієнтовним спрямуванням на традиційні образи. Виявлення специфіки української культури, специфіки потреб і інтересів аудиторії, на яку націлена реклама у дизайні середовища, допоможе знайти найбільш короткий шлях до інформування населення про товар або послугу, їхнє поширення, підвищення попиту і товарообігу.

В цілому, вивчення дисциплін дизайнерського спрямування, зокрема: сучасне образотворче мистецтво та історія образотворчого мистецтва, дизайн, формоутворення, художнє проектування, додаткові спецкурси та факультативи – формоутворення архітектурного середовища, дизайн середовища – в контексті підготовки студентів педагогічних та художніх вузів сприятимуть більш глибокому розумінню актуальних процесів розвитку в сучасному дизайні й образотворчому мистецтві зокрема.

Окреслені тенденції, відіграють позитивну роль у підготовці майбутніх студентів художньо-графічних відділень під час теоретичних занять з історії архітектури, дизайну, образотворчого мистецтва, під час практичних занять з художньо-творчих практик, виїзних екскурсій та збору інформації в галузі етнодизайну міського середовища при написанні курсових, дипломних проєктів та виконанні практичних творчих робіт.

Висновки і перспективи подальших розвідок напрямку. Розглянуті аспекти та специфіка перспектив у проектуванні міського простору в сфері сучасного дизайну міського середовища передбачають поступове і ретельне переосмислення підготовки майбутніх дизайнерів з метою збереження емоційно-інформативних,

художньо-композиційних і технологічних ознак. В умовах глобалізації архітектура і дизайн міського середовища знаходяться у процесі пошуків нових засобів виразності і використання етнічних мотивів надає рис неповторності і унікальності художній образності в будь-якому міському просторі. На нашу думку, зазначені напрями дослідження можуть виявитися плідними в діяльності майбутніх дизайнерів, оскільки роль національної складової, вдосконалення методів проектування, трансформації і стилізації обумовлює рівень культурного розвитку дизайну міського середовища в умовах глобалізаційних процесів. У подальшому дослідження може проводитися в більшому конкретизуванні методів та прийомів використання етнічних мотивів у навчальному процесі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Колясников В.А. Градосторительная композиция: понятие, концептуальные структуры // Архитектура и градосторительство Урала / Колясников В.А. // Межвузовский сборник под ред. А.Э. Коротковского. – Свердловск, 1988. – С. 28–40
2. Куприянова Т.А., Кулюткина Т.Ф. Этнодизайн в создании украинского стиля национальной рекламы / Т.А.Куприянова, Т.Ф.Кулюткина. – URL: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=art&id=1287
3. Крилатова О.С. Проектирование міського архітектурного середовища в аспекті культурологічної складової (на прикладі етнодизайну) / О.С. Крилатова. – URL: <http://nauka.zinet.info/26/krylatova.php>
4. Михайлов С.М., Михайлова А.С. Дизайн города в историческом аспекте / С.М.Михайлов, А.С.Михайлова // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2011, № 9 (128) / сентябрь. – С. 4–8
5. Чечельницкий С. Визуальная экология в применении к исследованию архитектурной среды. Постановка проблемы // Теория та історія архітектури. Вип. 1, 2, 3. – Харків, 2008. – С. 261–264.

BIBLIOGRAFIYA

1. Kolyasnikov V.A. Gradostroitel'naya kompoziciya: ponyatie, konceptualny'e struktury', Arxitektura i gradostroitel'stvo Urala, Mezhvuzovskij sbornik. Sverdlovsk, 1988, pp. 28–40.
2. Kupriyanova T.A., Kulyutkina T.F. Etnodizajn v sozdaniі ukrainskogo stilya nacionalnoj reklamy', URL:http://librar.org.ua/sections_load.php?s=art&id=1287.
3. Krylatova O.S. Proektuvannia miskogo arkhitekturnogo seredovishcha v aspekti kulturologichnoi skladovoi (na prykladi etnodyzainu), URL: <http://nauka.zinet.info/26/krylatova.php>
4. Mixajlov S.M., Mixajlova A.S. Lizajn goroda v istoricheskom aspekte, Vestnik Orenburgskogo

gosudarstvennogo universiteta, 2011, – № 9 (128), sentyabr', – pp. 4–8.

5. Chechel'nickij S. Vizual'naya ekologiya v primenenii k issledovaniyu arhitekturnoj sredy. Postanovka problemy, Teoriia ta istoriia arhitektury, –Volume 1, 2, 3, – pp. 261–264.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Kyrychenko Olena Invanivna – Ph. D. in Art Criticism, Associate Professor Department of Fine Arts and Design, Kirovograd Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: problems of classical and modern fine arts, design and cultural processes, aesthetic perception of the architectural image and the problems of urban culture, educational processes.

Malezyk Yuliya Mykolayivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer Department of Fine Arts and Design, Kirovograd Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: problems of development of artistic education in Ukraine, modern

trends in design and shaping, training of future specialists of art.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Кириченко Олена Іванівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми класичного і сучасного образотворчого мистецтва, дизайну та культурних процесів, естетичне сприйняття архітектурного образу та проблеми міської культури, освітні процеси

Малежик Юлія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми розвитку мистецької освіти в Україні, сучасні тенденції дизайну та формоутворення, підготовка майбутнього фахівця образотворчого мистецтва.

УДК 37.015.31:7

КУРКІНА Сніжана Віталіївна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: sneghana28@gmail.com

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ І МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УЧНІВ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ НА УРОКАХ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Рання юність – найбільш чутливий період у розвитку усіх якостей особистості. Адекватне формування моральних й естетичних цінностей є фундаментом і обов'язковою умовою задоволення актуальної для учнів старшокласників потреби у спілкуванні, самовираженні й самопізнанні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню широкого кола проблем підліткового і юнацького віку присвячені праці багатьох вітчизняних і закордонних учених, серед них: В.Афанасьєв, Л.Божович, П.Гальперін, Й.Кон, А.Леонтєв, А.Макаренко, М.Мід, Ж.Піаже, Т.Павлової, В.Сухомлинського, Д.Фельдштейна й інших.

Дослідженню проблем формування моральних ідеалів особистості, розвитку мотивації до самовдосконалення присвячені праці

К.Абульханової-Славської, В.Асєєва, Л.Анциферова, В.Бочарової, Л.Виготського, А.Запорожець, А.Петровський, С.Рубінштейн, Д.Ельконін та інших. Найбільш плідно проблеми формування моралі вивчали В.Слободчиков та Л.Божович, які заклали основи для здійснення педагогічного аналізу процесу формування моральних цінностей старшокласників. Ті ж самі науковці торкалися й питань формування позитивних моральних ідеалів в процесі спілкування з мистецтвом на уроках з відповідних шкільних дисциплін.

Окрім цього, у дослідженнях видатних педагогів і психологів неодноразово наголошується, що період шкільного навчання, зокрема йдеться про середні і старші класи є найбільш сприятливим для формування естетичних ідеалів і художньої культури особистості. Учені Т.Аболіна, Н.Бібік, В.Бутенко, М.Верб, Л.Виготський, О.Запорожець, І.Зязюн, Л.Масол, О.Рудницька, Л.Печко, Ю.Фохт-